

A Structural Model Predicting Marital Burnout Based on Pursuing–Distancing and Loneliness, Mediated by Spiritual Well-Being in Military Families

Fatemeh Bayanfar¹ , Ameneh Ajam²

1. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran. E-mail: f.bayanfar@pnu.ac.ir

2. M.A Student of Positive Psychology, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.
E-mail: ajamameneh@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 07 February 2025

Received in revised form: 07 July 2025

Accepted: 17 July 2025

Published Online: 23 September 2025

Keywords:

marital burnout,
pursuing–distancing,
loneliness,
spiritual well-being,
military families

ABSTRACT

Background: Marital burnout is one of the common challenges in couple relationships that can exert substantial negative effects on mental health and family quality of life, particularly in military families. The present study was conducted with the aim of developing a structural model of marital burnout based on pursuing–distancing and loneliness, with spiritual well-being as a mediating factor.

Method: The study population included all military families in Semnan in 2024-2025. A purposive sampling method was used to select 271 participants. The instruments employed were the Marital Burnout Questionnaire (Pines, 1996), the Pursuing-Distancing scale (Bernstein, et al, 1985), UCLA Loneliness Scale (Russel, 1996), Spiritual Well-Being Scale (Paloutzian & Ellison, 1982). Data was analyzed using structural equation modeling with a path-analysis approach.

Results: The findings indicated that pursuing ($\beta = 0.144$), distancing ($\beta = 0.226$), and loneliness ($\beta = 0.390$) had significant positive direct effects on marital burnout ($P < 0.001$). Additionally, Spiritual well-being played a significant mediating role in the relationships between distancing ($\beta = 0.095$), and loneliness ($\beta = 0.218$) with marital burnout ($P < 0.001$). However, its mediating role between pursuing ($\beta = 0.037$) and marital burnout was not significant ($P > 0.05$). Model fit indices showed that the final model demonstrated an acceptable fit with the collected data.

Conclusion: The findings of this study provide a conceptual and theoretical framework for identifying potential antecedents of marital burnout in military families. This framework is based on pursuing–distancing, loneliness, and spiritual well-being, and it can help recognize predictors of marital burnout before the onset of burnout and emotional divorce, while also contributing to the enrichment of the literature in this field.

Citation: Bayanfar, F., & Ajam, A. (2025). A Structural Model Predicting Marital Burnout Based on Pursuing–Distancing and Loneliness, Mediated by Spiritual Well-Being in Military Families. *Journal of Clinical Psychology*, 17(4), 1-18.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.36766.3118>

© 2025 The Author(s): This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

Extended Abstract

Introduction

Marital Burnout is one of the common challenges in couple relationships that can have significant negative consequences for psychological health, quality of life, and constructive interpersonal interactions. This phenomenon typically emerges gradually as a result of dissatisfaction, ongoing conflicts, and accumulated psychological pressures, ultimately weakening family cohesion. The issue tends to be more pronounced among Military Families who, due to occupational or economic conditions, are compelled to reside in specific environments such as military housing. Research has shown that factors such as dysfunctional communication styles, occupational stress, role overload, and discrepancies between expectations and life realities may contribute to the development of Marital Burnout. Accordingly, identifying mediating mechanisms in this process is of particular importance. One such factor is Spiritual Well-Being, defined as experiencing positive connections with others, a sense of meaning and purpose in life, and a perceived relationship with a transcendent power. Spiritual Well-Being, independent of any specific religion, may foster satisfaction, hope, and goal-directedness in marital life. In line with this, the present study seeks to develop a structural model of Marital Burnout based on Pursuing–Distancing and Loneliness, mediated by Spiritual Well-Being, within the context of Military Families. The theoretical foundation of this research is grounded in Carl Rogers' humanistic approach and Yalom's existential perspective.

Method

The present study employed a correlational design using Structural Equation Modeling (SEM). The statistical population consisted of all families residing in military housing complexes in Semnan in 2024. Considering the complexity of the model, the number of

variables, and the expected effect size, the sample size was deliberately overestimated, and ultimately 271 participants were selected through purposive sampling. Inclusion criteria were: at least one year of marital life, one spouse being an active military member, residence in military housing, an age range of 20 to 60 years, absence of severe or chronic psychological or physical disorders (based on self-report), and not being under psychiatric or psychological treatment. Exclusion criteria included unwillingness to participate, education below the secondary level, retirement status, and prior divorce experience. The data collection process was conducted online. The link to the questionnaires was shared in Eitaa messenger groups for couples residing in Semnan military housing. Participants were asked to read the informed consent form placed at the beginning of the questionnaire and respond only if they voluntarily agreed to participate. The research instruments included Pines' Marital Burnout Questionnaire (1996), the Pursuing–Distancing Scale by Bernstein et al. (1985), Russell's Loneliness Questionnaire (1996), and the Spiritual Well-Being Scale by Paloutzian and Ellison (1982). For data analysis, Pearson correlation matrices were first calculated and statistical assumptions were tested. Subsequently, path analysis within the SEM framework was conducted. Data were analyzed using SPSS-26 and AMOS-24 software.

Results

To evaluate the fit of the proposed model, covariance-based structural equation modeling (SEM) was conducted using AMOS version 24, and parameters were estimated using the maximum likelihood (ML) method. Given that the number of variables in the variance–covariance matrix was equal to the number of estimated parameters, and the degrees of freedom were zero, the proposed model was saturated and exhibited perfect fit. Accordingly, the

conceptual model of the study was supported. Table 1 presents the direct and indirect path coefficients of the fitted model. The proportion of variance explained for the main endogenous variable, marital burnout, by the four predictors was 0.338. Additionally, 0.30 of the variance in spiritual well-being was explained by the three main exogenous variables of the model. Loneliness ($\beta = 0.527$) and distancing ($\beta = 0.375$) were positively and significantly associated with marital burnout ($P < 0.001$), whereas spiritual well-being ($\beta = -0.443$) and pursuing ($\beta = -0.222$) were negatively and significantly associated with marital burnout ($P < 0.001$). The direct path from distancing to spiritual well-being ($\beta = -0.215$) and from

loneliness to spiritual well-being ($\beta = -0.493$) were negative and significant ($P < 0.001$). Moreover, the direct path from spiritual well-being to marital burnout ($\beta = -0.180$) was negative and significant ($P < 0.001$). The results also indicated that the direct effects of pursuing ($\beta = 0.144$), distancing ($\beta = 0.226$), and loneliness ($\beta = 0.390$) on marital burnout were positive and significant ($P < 0.001$). Furthermore, spiritual well-being mediated the relationship between distancing ($\beta = 0.095$) and loneliness ($\beta = 0.218$) with marital burnout in a significant manner ($P < 0.001$). However, spiritual well-being did not significantly mediate the relationship between pursuing ($\beta = 0.037$) and marital burnout ($P > 0.05$).

Table 1. Direct and Indirect Path Coefficients of the Fitted Structural Model

Path	Standardized Coefficient (β)	Standard Error (SE)	Critical Ratio (CR)	p-value	Lower CI	Upper CI
Pursuing $\leftarrow$ Spiritual Well-Being	-0.084	0.378	-1.254	0.210	—	—
Distancing $\leftarrow$ Spiritual Well-Being	-0.215	0.387	-3.206	0.001	—	—
Loneliness $\leftarrow$ Spiritual Well-Being	-0.493	0.060	-8.651	0.001	—	—
Spiritual Well-Being $\leftarrow$ Marital Burnout	-0.180	0.058	-2.979	0.003	—	—
Pursuing $\leftarrow$ Marital Burnout	0.144	0.361	2.154	0.031	—	—
Distancing $\leftarrow$ Marital Burnout	0.226	0.375	3.319	0.001	—	—
Loneliness $\leftarrow$ Marital Burnout	0.390	0.064	6.079	0.001	—	—
Pursuing via Spiritual Well-Being $\leftarrow$ Marital Burnout	0.037	0.029	—	0.211	-0.023	0.094
Distancing via Spiritual Well-Being $\leftarrow$ Marital Burnout	0.095	0.032	0.040	0.003	0.040	0.163
Loneliness via Spiritual Well-Being $\leftarrow$ Marital Burnout	0.218	0.048	0.129	0.001	0.129	0.314

Conclusion

The findings of this study provide a conceptual and theoretical framework for identifying factors contributing to Marital Burnout in Military Families. Results indicate that Pursuing–Distancing, Loneliness, and Spiritual Well-Being may serve as precursors to marital burnout and ultimately emotional divorce. This contribution not only enriches the existing literature but also highlights the significance of examining predictive factors of marital burnout within specific family contexts. Nevertheless, the present study was subject to several limitations. The purposive sampling method and the exclusive focus on

families residing in military housing complexes in Semnan restrict the cross-cultural generalizability of the findings. Moreover, the structural relationships among variables were examined solely through Structural Equation Modeling, without incorporating alternative analytical approaches. Future studies are therefore encouraged to collect data from more diverse groups and to investigate additional factors, such as social support, marital flexibility, and coping styles, to achieve a more comprehensive understanding of marital burnout. From an applied perspective, given the crucial role of healthy communication patterns in preventing marital burnout,

assessing attachment styles and communication patterns in premarital counseling may prove useful for anticipating dissatisfaction and marital strain. Furthermore, strengthening Spiritual Well-Being as a mediating variable is essential, as it fosters optimism, self-confidence, a sense of meaning, and deeper connection with others and with God. Ultimately, this process may reduce loneliness, unhealthy dependence, and extreme pursuing–distancing tendencies, thereby mitigating marital burnout.

Ethical Considerations

Ethics Code: This research has ethical approval from the Payame Noor University of Semnan.

Financial support: This research was conducted without any financial support.

Authors' Contributions: Fatemeh Bayanfar: Writing the initial version of the article, performing statistical analysis, Review of the theoretical foundations and planning of the study, supervision and management of the research, review, correction, and approval of the final version of the article. Ameneh Ajam Collecting data, review of the theoretical and approval of the final version of the article.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: This article is taken from the master's thesis of the second author in the major of positive psychology in the psychology department of the Payame Noor University of Semnan, and the authors hereby sincerely thank all the participants who helped us in conducting this research.

تدوین مدل ساختاری دلزدگی زناشویی بر اساس همدمدطلبی-دوری گزینی، احساس تنهایی، نقش واسطه‌ای بهزیستی معنوی در خانواده‌های نظامی

فاطمه بیان‌فر^۱، آمنه عجم^۲

۱. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران. ایمیل: f.bayanfar@pnu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی مثبت‌گرا، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران. ایمیل: ajamameneh@gmail.com

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۹

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۱۶

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۲۶

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:

دلزدگی زناشویی،

همدم‌طلبی-دوری گزینی،

احساس تنهایی،

بهزیستی معنوی،

خانواده‌های نظامی

زمینه: دلزدگی زناشویی یکی از مشکلات رایج در روابط زوجین است که می‌تواند آثار منفی زیادی بر سلامت روان و کیفیت زندگی خانواده‌ها، به‌ویژه خانواده‌های نظامی، داشته باشد. این پژوهش با هدف تدوین مدل ساختاری دلزدگی زناشویی بر اساس همدمدطلبی-دوری گزینی و احساس تنهایی با نقش میانجی بهزیستی معنوی انجام شد.

روش: جامعه‌ی آماری تمامی خانواده‌های نظامی شهر سمنان در سال ۱۴۰۳ بود. نمونه پژوهش با روش هدفمند و در حجم ۲۷۱ نفر انتخاب شد. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه دلزدگی زناشویی پاینز (۱۹۹۶)، پرسشنامه همدمدطلبی-دوری گزینی برنشتاین و همکاران (۱۹۸۵)، پرسشنامه احساس تنهایی راسل (۱۹۹۶) و پرسشنامه سلامت معنوی پولوتزین و الیسون (۱۹۸۲) بود. داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل مسیر بررسی شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد همدمدطلبی ($\beta = ۰/۱۴۴$)، دوری گزینی ($\beta = ۰/۲۲۶$) و احساس تنهایی ($\beta = ۰/۳۹۰$) اثر مستقیم مثبت و معناداری بر دلزدگی زناشویی دارند ($P < ۰/۰۰۱$). همچنین بهزیستی نقش میانجی معناداری در رابطه میان دوری گزینی ($\beta = ۰/۰۹۵$) و احساس تنهایی ($\beta = ۰/۲۱۸$) با دلزدگی زناشویی داشت ($P < ۰/۰۰۱$)، ولی در رابطه با همدمدطلبی ($\beta = ۰/۰۳۷$) و دلزدگی زناشویی این نقش معنادار نبود ($P > ۰/۰۵$). شاخص‌های برازش نشان داد که مدل نهایی پژوهش با داده‌های گردآوری شده سازگاری مطلوبی دارد.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این پژوهش چارچوبی مفهومی و نظری برای شناسایی پیشایندهای احتمالی دلزدگی زناشویی در خانواده‌های نظامی فراهم می‌کند. این چارچوب بر اساس همدمدطلبی-دوری گزینی، احساس تنهایی و بهزیستی معنوی شکل گرفته و می‌تواند پیش از بروز دلزدگی و طلاق عاطفی به شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده دلزدگی زناشویی و غنی‌تر شدن ادبیات این حوزه کمک کند.

استناد: بیان‌فر، فاطمه؛ و عجم، آمنه (۱۴۰۴). تدوین مدل ساختاری دلزدگی زناشویی بر اساس همدمدطلبی-دوری گزینی، احساس تنهایی، نقش واسطه‌ای بهزیستی معنوی در خانواده‌های نظامی. مجله روانشناسی بالینی، ۱۷(۴)، ۱-۱۸.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.36766.3118>

© 2025 The Author(s): This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

✉ نویسنده مسئول: فاطمه بیان‌فر، دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

رایانامه: f.bayanfar@pnu.ac.ir؛ تلفن: ۰۹۱۲۵۱۶۸۸۱۷

مقدمه

دزدگی زناشویی^۱ به مجموعه‌ای از احساسات منفی مانند بی‌انگیزگی، سردی، نداشتن لذت از رابطه جنسی، باور به حل‌ناپذیر بودن مشکلات و فقدان عشق و صمیمیت در روابط زناشویی اشاره دارد (۱). این مفهوم در نتیجه احساس ناراضی و یأس، درگیری‌های طولانی‌مدت، انباشت استرس‌ها و فشارهای روانشناختی به تدریج شکل می‌گیرد. دزدگی در زندگی زناشویی روندی تدریجی دارد و با پیشرفت آن می‌تواند به فروپاشی رابطه منجر شود (۲). دزدگی زناشویی از پیچیده‌ترین و چالش‌برانگیزترین مسائل در روابط زناشویی است که تأثیرات عمیق و منفی بر کیفیت رابطه زوجین دارد. این پدیده که از سبک دلبستگی زوجین تأثیر می‌پذیرد (۳)، می‌تواند موجب کاهش عملکرد تحصیلی، شغلی و اجتماعی شود، سلامت روانشناختی و روابط سالم و سازنده میان همسران را تحت تأثیر قرار دهد (۴) و به استحکام ساختار خانواده آسیب برساند (۵).

براساس نظریه هترینگتون^۲ (۶)، چهار الگوی ازدواج شامل همدم‌طلبی-دوری‌گزینی، بی‌تعهد، پرشور و فعال، و ازدواج سنتی توصیف شده است که در این میان، سبک همدم‌طلبی-دوری‌گزینی بیشترین احتمال را برای طلاق و دزدگی زناشویی دارد. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که دزدگی زناشویی در نتیجه تعاملات پیچیده میان ویژگی‌های شخصیتی، سرسختی روانشناختی، سطح تمایز یافتگی (۷)، سبک‌های مقابله‌ای و تاب‌آوری (۸)، شکاف میان انتظارات زوجین و شرایط موجود (۴) و انباشت نقش‌ها، فشارها و تنش‌های شغلی ایجاد می‌شود (۱). این سازه به کاهش تدریجی دلبستگی همسران منجر می‌شود (۳) و با دوری‌گزینی^۳ و جایگزینی عواطف منفی به جای عواطف مثبت در روابط زوجین همراه است (۹).

دوری‌گزینی به معنای فاصله‌گذاری از دیگران به دلایل عاطفی یا اجتماعی است. این سازه بیانگر نیروی فردیت بوده و به نیاز افراد برای داشتن حریم خصوصی و پرهیز از درگیری عاطفی به منظور محافظت از خویشتن بستگی دارد. در مقابل، همدم‌طلبی^۴ بازتابی از نیروهای پیوندی و گرایش به باهم‌بودن است که به معنای نیاز به ارتباط و نزدیکی عاطفی با دیگران

تعریف می‌شود. هر دو مؤلفه همدم‌طلبی و دوری‌گزینی به سازه کلی روابط بین‌فردی مربوط می‌شوند و نشان‌دهنده میزان فاصله یا «فضایی» هستند که افراد ترجیح می‌دهند میان خود و دیگران حفظ کنند (۱۰).

از جمله نظریه‌هایی که می‌توان برای تبیین همدم‌طلبی-دوری‌گزینی در زوجین به کار برد، نظریه مراحل رشد روانی-اجتماعی اریک اریکسون^۵ است. در مرحله ششم این نظریه، یعنی «صمیمیت در برابر انزوا»، اگر فرد در دستیابی به صمیمیت ناکام بماند، مشکلات جدی در رضایت از زندگی زناشویی ایجاد می‌شود. این ناکامی به تدریج موجب کناره‌گیری و دوری‌گزینی شده و در نهایت می‌تواند به دزدگی زناشویی و طلاق عاطفی بینجامد (۱۱). همچنین می‌توان به نظریه دلبستگی بالبی^۶ اشاره کرد. بر اساس این نظریه، الگوهای دلبستگی فردی در روابط زناشویی می‌تواند به طور مستقیم بر کیفیت ارتباط و میزان رضایت زناشویی تأثیر بگذارد (۱۲). الگوی همدم‌طلبی-دوری‌گزینی به عنوان یکی از سبک‌های دلبستگی ناایمن شناخته می‌شود که شامل رفتارهای جستجوگرانه و دوری‌گزینانه در روابط است و می‌تواند دزدگی زناشویی را تشدید کند (۱۳).

در صورتی که زوجین دارای سبک دلبستگی ایمن باشند و بتوانند میان دو نیاز صمیمیت و استقلال شخصی تعادل برقرار کنند، روابط آن‌ها مثبت و سالم خواهد بود (۳). اما اگر این تعادل برقرار نشود، درگیری ناشی از همدم‌طلبی-دوری‌گزینی (صمیمیت-فاصله‌گذاری) شکل می‌گیرد (۱۲). افرادی با سبک دلبستگی همدم‌طلب معمولاً به دنبال نزدیکی و پیوند عاطفی بیشتری هستند و به دلیل وابستگی شدید به حمایت عاطفی از سوی شریک خود، در مواقعی که این نیاز برآورده نشود، احتمالاً احساس تنهایی بیشتری را تجربه می‌کنند (۱۳).

احساس تنهایی تجربه منفی و آزاردهنده روانشناختی است که در دو بُعد تنهایی عاطفی و تنهایی اجتماعی تعریف می‌شود (۱۴). این احساس از افکار مبتنی بر ناکافی بودن فرد ناشی می‌شود (۱۵). تنهایی عمده‌تاً ریشه در کمبودها و نواقص روابط اجتماعی (۱۶)، به‌ویژه در صمیمی‌ترین این روابط یعنی ازدواج دارد، و به عنوان شاخصی مهم از ناراضی‌ت زناشویی در نظر گرفته می‌شود (۱۷). تجربه این احساس می‌تواند زوجین

4. pursuing

5. Erik Erikson

6. Bowlby

1. marital burnout

2. Hetherington

3. distancing

را وارد بحران طلاق عاطفی^۱ کند و زمینه‌ساز گسست تدریجی پیوندهای زناشویی شود(۱۸).

از نظر کافلر^۲، احساس تنهایی تجربه ای ناخوشایند ناشی از احساس تمایز فرد از دیگران است که با مشکلات رفتاری قابل توجهی مانند غم، عصبانیت(۱۵) و افسردگی همراه می شود(۱۶). احساس تنهایی در واقع ناشی از ناهمخوانی میان انتظارات و خواسته های فرد با واقعیت روابط اجتماعی است و می تواند در رفتارهایی مانند اجتناب از تماس با دیگران بروز پیدا کند(۱۹). همچنین، این احساس با رضایت زناشویی ارتباط دارد(۱۷). از دیدگاه بسیاری از پژوهش های پیشین، افزایش تجربه احساس تنهایی تأثیرات آشکاری بر روابط زناشویی برجای می گذارد(۱۸). ابعاد مختلف احساس تنهایی، از جمله تنهایی ناشی از روابط خانوادگی و تنهایی عاطفی، می توانند کیفیت رابطه میان همسران را تحت تأثیر قرار دهند(۲۰).

در پژوهش نومانوویچ^۳ و همکاران نشان داده شد که میان رضایت از زندگی زناشویی و انواع احساس تنهایی، از جمله تنهایی عشقی، عاطفی، اجتماعی و خانوادگی، رابطه ای منفی و معنادار وجود دارد. بر اساس یافته ها، تنهایی در عشق بیشترین تأثیر را بر مردان داشته است، درحالی که در زنان ابتدا تنهایی در خانواده و سپس تنهایی در عشق بیشترین نقش را در نارضایتی از زندگی ایفا کرده اند(۲۰). احساس تنهایی باعث می شود انتظارات فرد در روابط میان فردی برآورده نشود و در نتیجه، تمایل به اجتناب از گفت و گو و مراوده با دیگران نشان دهد(۱۹). این پدیده تنها به افرادی که به طور واقعی و بیرونی تنها هستند محدود نمی شود، بلکه می تواند به طور قابل توجهی ناشی از نواقص موجود در روابط شغلی و اجتماعی فرد باشد؛ به ویژه در صمیمی ترین این روابط یعنی ازدواج، که فرد را از نیاز به صمیمیت دور می کند(۲۰). بنابراین مشخص شد که این سازه روانشناختی می تواند نقش مهمی در بهبود یا تشدید دلزدگی زناشویی داشته باشد. با این حال، آنچه از نظر پژوهشی اهمیت دارد، شناسایی مکانیسم های میانجی مؤثر در شکل گیری احساس تنهایی و نیاز به همدم طلبی- دوری گزینی در زوجین و ارتباط آن با دلزدگی زناشویی است. در همین

راستا، این مطالعه به بررسی نقش بهزیستی معنوی^۴ به عنوان متغیر میانجی پرداخته است.

بهزیستی معنوی تحت تأثیر احساس تنهایی قرار دارد(۲۱) و این رابطه در دیدگاه های روانی- اجتماعی- معنوی(۲۲) و در پژوهش مولر نیز تأیید شده است(۲۳). همچنین، بهزیستی معنوی خود بر سبک دلبستگی(۲۴) و نیاز به همدم طلبی- دوری گزینی تأثیر می گذارد. از این رو، زمانی که بهزیستی معنوی هم از احساس تنهایی تأثیر پذیرد(۲۱) و هم بر همدم طلبی- دوری گزینی اثرگذار باشد(۲۵)، انتخاب آن به عنوان متغیر میانجی منطقی به نظر می رسد؛ موضوعی که در این پژوهش بررسی شده است. در این راستا، نظریه انسان گرایی^۵ (رویگرد کارل راجرز^۶) (۲۶) و هستی گرایی^۷ (رویگرد یالوم^۸) (۲۷) به عنوان مبانی نظری برای مطالعه حاضر مورد استفاده قرار گرفتند.

از میان متغیرهای متعددی که به صورت بالقوه می توانند با دلزدگی زناشویی مرتبط باشند، نیازهای مذهبی- معنوی اهمیت ویژه ای دارند. نیازهای معنوی به عنوان نیازها و انتظارات همگانی در نظر گرفته می شوند که ریشه در وجود تمامی انسان ها دارند و هدف آن ها معنا بخشیدن و ارزش دادن به زندگی است. این نیازها هم در افراد مذهبی و هم در افراد غیرمذهبی وجود دارند(۲۸). تأمین نیازهای معنوی می تواند به ثبات زناشویی و در نهایت ارتقای بهزیستی معنوی منجر شود (۲۹) معنویت از جمله سازه هایی است که در سازگاری با استرس های زندگی(۳۰) و در تمامی ابعاد زندگی زناشویی نقشی ضروری ایفا می کند. بهزیستی معنوی را می توان به صورت احساسی از ارتباط با دیگران، برخورداری از معنا و هدف در زندگی، و اعتقاد یا پیوند با یک قدرت متعالی تعریف کرد. این سازه ماهیتی چندبعدی دارد و شامل دو بعد اصلی است: بعد عمودی که به ارتباط با خداوند اشاره دارد و بعد افقی که به احساس هدفمندی در زندگی و رضایت از آن، بدون وابستگی به مذهب خاص، مربوط می شود(۲۸).

بهزیستی معنوی شامل یک مؤلفه روانی- اجتماعی و یک مؤلفه مذهبی است و بیانگر ارتباط با یک قدرت برتر، یعنی خداوند، می باشد(۲۲). بهزیستی وجودی بازتاب دهنده ی

5. humanism

6. Carl Rogers

7. existentialism

8. yaloom

1. emotional divorce

2. Koffler

3. Numanovic

4. spiritual well- being

احساس فرد از اینکه چه کسی است، چه می‌کند، چرا آن را انجام می‌دهد و به کجا تعلق دارد. هر دو بُعد بهزیستی مذهبی و وجودی بیانگر تعالی و فراروی از خود هستند (۳۱). امروزه متخصصان سلامت روان بیش از پیش بر اهمیت معنویت و بهزیستی معنوی در زندگی زوجی و خانوادگی تأکید می‌کنند (۲۹)، این تأکید به دلیل یافته‌های پژوهشی است که نشان می‌دهد بهزیستی معنوی رابطه‌ی مثبتی با سلامت روان و رضایت از زندگی دارد (۳۲). معنویت و مذهب نقش مهمی در زندگی افراد ایفا می‌کنند و تأثیر آن در خانواده، روابط شغلی و زندگی زناشویی به‌ویژه برجسته است (۳۱). بهزیستی معنوی برای همسران معنا و حمایت عاطفی فراهم می‌آورد و نقش مهمی در سلامت روانی آن‌ها دارد (۳۳). همچنین، اعمال معنوی یا راهبردهای مقابله‌ای مذهبی به‌عنوان مکانیسم‌های دفاعی مؤثر در برابر عوامل آسیب‌زای نظام خانواده عمل می‌کنند (۳۱).

از جمله عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی زناشویی و سازگاری زوجین، شغل همسران است (۳۴). در این میان، مشاغل نظامی به‌عنوان مشاغل پر تنش و دارای فشار روانی بالا شناخته می‌شوند که در سراسر جهان با مخاطرات جسمانی، دوری از خانواده و زندگی در شرایط دشوار همراه هستند (۳۵). مطالعات نشان داده‌اند که اعزام نظامیان به مأموریت می‌تواند بر همسران آن‌ها تأثیر بگذارد؛ در این دوره، نرخ افسردگی، اضطراب، مشکلات خواب و اختلال سازگاری در همسران، نسبت به افرادی که همسرانشان مأموریت نرفته‌اند بالاتر است. جدایی فرد نظامی از خانواده جزو ویژگی‌ها و الزامات شغلی نیروهای نظامی محسوب می‌شود. این جدایی، علاوه بر فرد نظامی، می‌تواند همسر او را نیز دچار آشفتگی کند و میزان سازگاری و رضایت زناشویی را تحت تأثیر قرار دهد (۳۶).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که میزان رضایت زناشویی در میان نظامیان، هم در دوران آماده‌باش نظامی و هم پس از اعزام به جبهه جنگ، کاهش یافته است (۳۷). یکی دیگر از ویژگی‌های مهم مشاغل نظامی، جابه‌جایی مکرر و نقل مکان از شهری به شهر دیگر است. این جابه‌جایی‌ها می‌تواند منجر به از دست دادن حمایت‌های خویشاوندان، افزایش استرس، تغییرات مکرر در دوستی‌ها، و تجربه‌ی تغییرات فرهنگی و ارزشی شود که

زمینه‌ی بروز تعارضات داخلی برای فرد و همسرش را فراهم می‌آورد. هر یک از این موارد می‌تواند بر عملکرد خانواده تأثیرگذار باشد (۳۶).

در اهمیت پژوهش حاضر می‌توان گفت که نتایج آن می‌تواند به شناسایی پیشایندهای احتمالی و عوامل روانشناختی میانجی‌گر، مانند بهزیستی معنوی، در طراحی برنامه‌های پیشگیری برای کاهش دلزدگی زناشویی کمک کند. بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که تاکنون پژوهشی به تدوین مدل ساختاری دلزدگی زناشویی بر اساس همدم‌طلبی-دوری گزینی و احساس تنهایی با نقش میانجی بهزیستی معنوی نپرداخته است. بنابراین، به منظور پاسخگویی به این سؤال آیا پژوهشی، مطالعه حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که آیا می‌توان مدل ساختاری دلزدگی زناشویی را بر اساس همدم‌طلبی-دوری گزینی و احساس تنهایی، با نقش میانجی بهزیستی معنوی در خانواده‌های نظامی طراحی کرد؟

روش

طرح پژوهش: پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی و با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد.

آزمودنی‌ها: جامعه‌ی آماری پژوهش شامل تمامی خانواده‌های ساکن در شهرک‌های نظامی شهر سمنان در سال ۱۴۰۳ بود. حجم نمونه در پژوهش‌های مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری به پیچیدگی مدل، تعداد متغیرها و میزان اثر مورد انتظار بستگی دارد. به طور کلی، حجم نمونه نباید کمتر از ۲۰۰ نفر باشد، اما توصیه می‌شود برای هر متغیر پنهان در مدل، حداقل ۵ تا ۱۰ مشاهده وجود داشته باشد. همچنین، برای مدل‌هایی با تعداد زیادی متغیر و روابط پیچیده، حجم نمونه بزرگتری لازم است (۳۸). بنابراین، با احتساب بیش‌برآورد، ۲۷۱ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند^۱ انتخاب شدند. دلیل استفاده از نمونه‌گیری هدفمند آن بود که یکی از همسران نظامی باشد و زوجین در شهرک‌های نظامی زندگی کنند. معیارهای ورود به پژوهش شامل: گذشت حداقل یک سال از زندگی مشترک، عدم ابتلا به مشکلات روانشناختی حاد و مزمن، روانشناس یا روانپزشک نبودن، عدم ابتلا به بیماری جسمی حاد و یا مزمن (طبق خودگزارشی)، میانگین سنی ۲۰ تا ۶۰ سال، فعال نظامی بودن یکی از زوجین و سکونت در شهرک‌های نظامی سمنان بود. معیارهای خروج

شامل: عدم رضایت برای شرکت در پژوهش، داشتن تحصیلات کمتر از متوسطه، بازنشسته بودن و داشتن تجربه طلاق قبلی بود.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده ابتدا ماتریس همبستگی پیرسون محاسبه شد. سپس پیش فرض‌های آزمون‌های آماری بررسی گردید و در نهایت یافته‌ها با استفاده از روش تحلیل مسیر گزارش شدند. از نرم افزارهای SPSS-26 و AMOS-24 استفاده شد.

ابزار

۱. پرسشنامه دلدگی زناشویی (CBM): این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که برای اندازه گیری میزان دلدگی زناشویی در بین زوجین توسط پاینز^۲ ۱۹۹۶ ساخته شد. شامل ۲۱ گویه است، ۱۷ گویه عبارت‌های منفی مانند خستگی، ناراحتی و بی‌ارزش بودن، ۴ گویه عبارت‌های مثبت مانند خوشحال بودن و پرانرژی بودن است. گویه‌ها در یک طیف لیکرتی ۷ درجه‌ای از (هرگز = ۱ تا همیشه = ۷) نمره‌گذاری می‌شوند. ۴ گویه مثبت به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمره بالاتر فرد در این مقیاس نشان‌دهنده دلدگی بیشتر است. پرسشنامه دارای سه مآلفه اصلی است؛ ۱) از پا افتادن جسمی احساس خستگی، سستی، اختلال خواب (۲) از پا افتادن عاطفی احساس افسردگی، ناامیدی، احساس در دام افتادن (۳) از پا افتادن روانی احساس بی‌ارزشی، سرخوردگی و خشم به همسر. گرفتن نمره بالا در این مقیاس نشان‌دهنده دلدگی بیشتر زناشویی است. ارزیابی ضرایب پایایی این ابزار نشان داد که دارای همسانی درونی در دامنه‌ای بین ۰/۸۴ تا ۰/۹۰ است. روایی همگرا ابزار به وسیله همبستگی منفی و معنادار با ویژگی‌های ارتباطی مثبت مانند نظر مثبت در مورد ارتباط، کیفیت مکالمه، احساس امنیت، خودشکوفایی، احساس هدفمندی، جاذبه عاطفی نسبت به همسر در دامنه‌ای بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۲- مورد تأیید قرار گرفت. روایی واگرا ابزار به وسیله همبستگی مثبت و معنادار با فرسودگی هیجانی، تنیدگی زناشویی و تعارضات زوجی در دامنه‌ای بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۳- مورد تأیید قرار گرفت. روایی سازه ابزار با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی (CFA) بررسی و مورد تأیید قرار گرفته است. شاخص‌های برازش مانند GFI، CFI، RMSEA و χ^2/df در

اغلب پژوهش‌ها در دامنه قابل قبول گزارش شده‌اند (۳۹). روایی محتوایی ابزار توسط متخصصان روانشناسی خانواده تأیید شده است. این ابزار از همسانی درونی و ضریب پایایی بالا و رضایت‌بخشی برخوردار و جهت اندازه‌گیری میزان دلدگی زناشویی مناسب است. ضریب اطمینان آزمون- بازآزمون ۸۱/۱ برای یک دوره یک ماهه، ۷۶/۱ برای یک دوره دو ماهه و ۶۶/۱ برای دوره چهارماهه بود. تداوم درونی برای اغلب آزمودنی‌ها با ضریب ثابت آلفا سنجیده شد، که بین ۱۹/۱ تا ۱۲/۱ بود. ضریب پایایی مقیاس با روش بازآزمایی برابر با ۰/۷۶ به دست آمد. ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ در دامنه‌ای بین ۰/۹۱ تا ۰/۹۳ برآورد شد (۳۹). در ایران نعیم (۱۳۸۷) پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۲ محاسبه نموده است. در پژوهش نادری و همکاران (۱۳۸۸) برای بررسی روایی این مقیاس از پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شد، ضریب همبستگی بین این دو پرسشنامه ۰/۴۰- به دست آمد که در سطح ($P \leq 0/001$) معنادار است (به نقل از نریمانی، ۱۳۹۴) (۴۰). در پژوهش حاضر، ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

۲. پرسشنامه همدمدطلبی-دوری‌گزینی^۳ (P-D): این مقیاس توسط برنشتاین^۴ و همکاران در سال ۱۹۸۵ ساخته شد. این ابزار ۸۰ سؤالی است. گویه‌ها به صورت (بله = ۱ و خیر = ۰) نمره‌گذاری می‌شوند. این ابزار دارای شش خرده مقیاس سبک شناختی، سبک عاطفی، سبک اجتماعی، سبک ارتباطی، احساس فروشی^۵ و شهوت مقعدی^۶ است. جهت هنجاریابی این آزمون روی نمونه‌های متعدد در دامنه سنی ۲۳ تا ۳۹ سال اجرا شد. میانگین نمرات همدمدطلبی برای تمام نمونه‌های آمریکائی ۲۲ و $SD = 5/5$ و میانگین نمرات دوری‌گزینی ۱۹/۵ و $SD = 5/7$ به دست آمد. در ایران توسط ساعتی (۱۳۸۰) روی یک گروه نمونه ۱۴۹ نفری از دانشجویان دانشگاه‌های تهران که خود یا همسرشان متاهل بودند اجرا شد. برای نمونه‌های ایرانی میانگین همدمدطلبی ۱۶/۷۸ و میانگین دوری‌گزینی ۱۳/۸۹ و $SD = 4/17$ و میانگین نمرات دوری‌گزینی ۱۷ سؤال $SD = 3/82$ به دست آمد. در پژوهش ساعتی ۱۷ سؤال نامطلوب از ۴۱ سؤال مقیاس دوری‌گزینی و ۱۰ سؤال

4. Bernstein
5. Sensation selling
6. anality

1. Couple Burnout Measure (CBM)
2. Pines
3. Pursuing-Distancing scale

نامطلوب از ۳۹ سؤال مقیاس همدم‌طلبی حذف شد تا ضریب روایی مقیاس افزایش یابد. پس از تعدیل و حذف سؤالات نامطلوب ساختار دو بعد اصلی (همدم‌طلبی و دوری‌گزینی) حفظ شده و CFA مقدار قابل‌قبولی از شاخص‌های برازش را نشان داد که نشان‌دهنده روایی سازه خوب و مناسب است (۱۰). ضریب آلفای کرونباخ بعد از حذف سؤالات نامربوط برای مقیاس دوری‌گزینی ۰/۶۶۶۷ و برای همدم‌طلبی ۰/۶۵ به دست آمد (۱۰). این مقیاس همبستگی معنادار قابل پیش بینی با ابزارهای سنجش نقش، قاطعیت، احساس طلبی^۱، درون‌گرایی-برون‌گرایی و رتبه‌بندی درمان‌گران از ویژگی‌های مراجعان را نشان می‌دهد بنابراین از روایی سازه بسیار خوبی برخوردار است (۱۰). روایی همگرایی ابزار: مقیاس همدم‌طلبی با سبک دلبستگی ایمن، صمیمیت زناشویی و ارتباط مثبت زوجین و دوری‌گزینی با دلبستگی اجتنابی، اجتناب هیجانی و نارضایتی زناشویی همبستگی مثبت و معنادار نشان داد. روایی واگرا ابزار: همدم‌طلبی با متغیرهایی مانند تنهایی اجتماعی و فرسودگی هیجانی همبستگی معکوس دارد (۱۰). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای دوری‌گزینی ۰/۶۴ و برای همدم‌طلبی ۰/۶۱ محاسبه شد.

۳. پرسشنامه احساس تنهایی راسل^۲ (UCLA): پرسشنامه احساس تنهایی دانشگاه کالیفرنیا^۳ به عنوان اولین آزمون احساس تنهایی در سال ۱۹۹۶، توسط راسل ساخته شد (۴۱). این آزمون از ۲۰ ماده تشکیل شده، دارای ده عبارت مثبت و ده عبارت منفی است. آزمودنی میزان انطباق هر یک از مواد آزمون را با خود در یک مقیاس چهار درجه‌ای از هرگز= ۱ تا همیشه= ۴ پاسخ می‌دهد. نمره کل آزمودنی، برابر حاصل جمع نمراتی است که از مواد آزمون کسب می‌کند. دامنه نمره‌ها از ۲۰ (حداقل) که نشان‌دهنده نبود احساس تنهایی تا ۸۰ (حداکثر) که نشان‌دهنده احساس تنهایی شدید است می‌باشد. میانگین نمره ۵۰ است. این مقیاس در چهار گروه دانشجویان، پرستاران، معلمان و سالمندان اجرا شد، دامنه آلفای کرونباخ از ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ به دست آمد. در سالمندان، یک سال بعد آزمون مجدد انجام شد و همبستگی آزمون-بازآزمون ۰/۷۳ محاسبه شد. بحیرایی در سال ۱۳۸۵ در ایران این آزمون را بر

روی دانشجویان دانشگاه‌های مستقر در شهر تهران هنجاریابی کرد. یافته‌ها نشان دادند که مقیاس UCLA با میانگین ۳۸/۲۵ و انحراف استاندارد ۱۰/۸ از روایی، پایایی و همسانی درونی کافی برخوردار است. تحلیل عوامل، بیانگر وجود چهار عامل اصلی بود (۴۲). در بررسی جنبه‌های روانسنجی مقیاس شاخصهای آماری حاصل از گروه هنجاریابی و جدول‌های مربوط به میانگین، واریانس، ضریب همبستگی سؤال با کل آزمون و ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از روش لوپ^۴ (پس از حذف سؤال) مورد توجه قرار گرفت. به منظور بررسی روایی افتراقی^۵، روایی همگرایی^۶ و روایی سازه^۷، به ترتیب، همبستگی نمره‌ی احساس تنهایی با نمرات حاصل از آزمون فرم کوتاه بک، همبستگی نمرات با تک سؤال گزارش فردی از احساس تنهایی و همچنین روش تحلیل عاملی اکتشافی^۸ محاسبه شد. تحلیل نتایج نشان می‌دهد که میانگین توزیع نمره‌های احساس تنهایی در گروه هنجاریابی ۳۸/۲۵، میان ۳۷ و انحراف استاندارد ۱۰/۸ است. همبستگی پاسخ‌های افراد در تداوم احساس تنهایی و نمره‌ی آن‌ها در مقیاس UCLA برابر با ۰/۵۵ به دست آمد که در سطح بیش از ۰/۰۰۱ P معنادار و شاخصی از روایی همگرایی است. تک سؤالی که درمورد سابقه و تداوم احساس تنهایی توسط حجت (۱۹۸۲) مطرح شده، به عنوان شاخصی از گزارش فردی از احساس تنهایی به کاربرده شد که نشان دهنده روایی ملاکی مقیاس است (۴۲). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۵ به دست آمد.

۴. پرسشنامه بهزیستی معنوی^۹ (SWBS): این پرسشنامه توسط پالوتزین و الیسون^{۱۰} در سال ۱۹۸۲ طراحی شد (۴۳). دارای ۲۰ گویه و دو خرده مقیاس است. سؤالات فرد خرده مقیاس بهزیستی مذهبی و میزان تجربه فرد از رابطه رضایت بخش با خدا را مورد سنجش قرار می‌دهد. سؤالات زوج خرده مقیاس بهزیستی وجودی و احساس هدفمندی و رضایت از زندگی را می‌سنجد. مقیاس پاسخگویی به سؤالات طیف لیکرت ۶ درجه‌ای از "کاملاً موافقم= ۶" تا "کاملاً مخالفم= ۱" است. پالوتزین و الیسون در پژوهشی ضریب آلفای

6. Convergent validity

7. Construct validity

8. Exploratory factor analysis

9. Spiritual Well-Being Scale

10. Paloutzian & Ellison

1. Sensation-seeking

2. UCLA Loneliness Scale

3. University of California Los Angeles Scale (UCLA)

4. Loop

5. Differential validity

کرونباخ بهزیستی وجودی، مذهبی و کل مقیاس را به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۹۳ و ۰/۹۳ گزارش نمودند (۴۳).

در ایران این ابزار نخستین بار توسط دهشیری و همکاران (۱۳۸۷) بر روی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران هنجاریابی شد (۴۴). پایایی بازآزمایی و همسانی درونی مقیاس بهزیستی معنوی به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۹۰ به دست آمد. پایایی خرده مقیاس‌های بهزیستی مذهبی و بهزیستی وجودی نیز در حد مقبولی بود. دهشیری و همکاران (۱۳۹۲) پایایی مقیاس را از طریق آلفای کرونباخ برای کل، بهزیستی مذهبی و وجودی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۸۲ و ۰/۸۷ و با روش باز آزمایی به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۸۷ و ۰/۸۱ گزارش کردند. در مدل ۴ بعدی بهزیستی معنوی (ارتباط با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با طبیعت و ارتباط با دیگران) ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۹۴ و خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۹۲، ۰/۹۱ و ۰/۸۵ شد. ضریب پایایی بازآزمایی کل پرسشنامه ۰/۸۶ و خرده مقیاس‌های آن ۰/۸۱، ۰/۸۹، ۰/۸۱ و ۰/۸۰ بود (۴۴). برای بررسی روایی محتوایی مقیاس، از نظرات پنج نفر از اساتید متخصص در زمینه روانشناسی مذهبی استفاده شد و بعد از اعمال نظرات اساتید درباره روایی محتوایی و منطقی، سؤالات پرسشنامه انتخاب شدند. به منظور بررسی روایی همگرایی پرسشنامه، همبستگی نمرات پرسشنامه، با مقیاس بهزیستی مذهبی، بهزیستی متعالی، عمل به باورهای دینی و رضایت از زندگی محاسبه شد. نتایج همبستگی مثبت و معنادار را نشان داد. همچنین همبستگی مثبت و معنادار مقیاس ارتباط با طبیعت با بهزیستی محیطی، مقیاس ارتباط با دیگران با بهزیستی اجتماعی و مقیاس ارتباط با خود با بهزیستی شخصی، بهزیستی وجودی و رضایت از زندگی نشان دهنده روایی همگرایی مقیاس است. همبستگی تمام چهار خرده مقیاس پرسشنامه بهزیستی معنوی با نمره اختلال روانی منفی و معنادار است که بیان کننده روایی واگرایی پرسشنامه

است (۴۴). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل ابزار ۰/۷۳ به دست آمد.

روند اجرای پژوهش: روش اجرا به این صورت بود که، لینک پرسشنامه‌ها در گروه‌های پیام‌رسان ایتا مربوط به زوجین ساکن در شهرک‌های نظامی شهر سمنان قرار داده شد. از شرکت‌کنندگان خواسته شد پس از مطالعه فرم رضایت‌نامه که در ابتدای فرم آنلاین قرار داشت، در صورت تمایل به شرکت در پژوهش، به سؤالات پاسخ دهند.

یافته‌ها

در این پژوهش ۲۷۱ نفر مشارکت‌کننده وجود داشت که از این میان ۱۹۵ نفر (۷۲ درصد) زن و ۷۶ نفر (۲۸ درصد) مرد بودند. تحصیلات ۲۰ نفر (۷/۴ درصد) متوسطه، ۶۷ نفر (۲۴/۷ درصد) دیپلم، ۲۵ نفر (۹/۲ درصد) کاردانی، ۹۳ نفر (۳۴/۳ درصد) کارشناسی، ۵۵ نفر (۲۰/۳ درصد) کارشناسی ارشد، ۷ نفر (۲/۶ درصد) دکتری تخصصی و ۴ نفر (۱/۵ درصد) تحصیلات حوزوی داشتند. سن شرکت‌کنندگان از ۲۰ تا ۶۵ سال با میانگین و انحراف استاندارد ۳۸/۸±۶۶/۰۳ بود.

برای بررسی بهنجاری بودن توزیع نمرات، از آزمون کلموگروف-اسمیروف به شرح جدول ۱ استفاده شد.

جدول ۱) آزمون کلموگروف-اسمیروف برای نرمالیتی تک

متغیری

معنی‌داری	درجه آزادی	آماره	
۰/۰۰۱	۲۷۱	۰/۰۷۷	احساس تنهایی
۰/۰۰۰	۲۷۱	۰/۱۰۱	بهزیستی معنوی
۰/۰۰۰	۲۷۱	۰/۱۵۰	همدم‌طلبی
۰/۰۰۰	۲۷۱	۰/۰۸۷	دوری‌گزینی
۰/۰۰۳	۲۷۱	۰/۰۶۹	دلزدگی زناشویی

براساس جدول ۱، توزیع نمرات هیچکدام از متغیرهای پژوهش بهنجاری نیست. لذا، در جدول ۲، اطلاعات توصیفی مربوط به متغیرها گزارش شده است.

جدول ۲) آماره توصیفی متغیرهای پژوهش

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	خطای استاندارد کجی	کشیدگی	خطای استاندارد کشیدگی
۲۷۱	۴۵/۷۳۸۰	۱۵/۵۷۰۹۱	۰/۶۳۵	۰/۱۴۸	۰/۰۳۵	۰/۲۹۵
۲۷۱	۹۷/۱۳۶۵	۱۶/۳۰۷۴۶	-۰/۸۲۲	۰/۱۴۸	۰/۲۶۲	۰/۲۹۵
۲۷۱	۸/۷۳۰۶	۲/۸۸۶۳۳	-۰/۷۱۵	۰/۱۴۸	-۰/۱۷۸	۰/۲۹۵
۲۷۱	۵/۸۲۲۹	۲/۸۳۳۳۳	۰/۱۶۳	۰/۱۴۸	-۰/۶۴۷	۰/۲۹۵
۲۷۱	۵۳/۴۶۴۹	۱۵/۵۹۶۲۳	۰/۸۳۳	۰/۱۴۸	۱/۱۴۱	۰/۲۹۵

ابتدا نمودارهای جعبه‌ای بررسی شدند که داده پرتی وجود نداشت. اما براساس آماره ماهالانویس، از بین ۲۷۲ ردیف داده، داده یکی از شرکت‌کنندگان پرت و دورافتاده بود که از محاسبات حذف شد. برای همبستگی متغیرهای پژوهش از روش همبستگی پیرسون استفاده شده که در جدول ۳ آمده است.

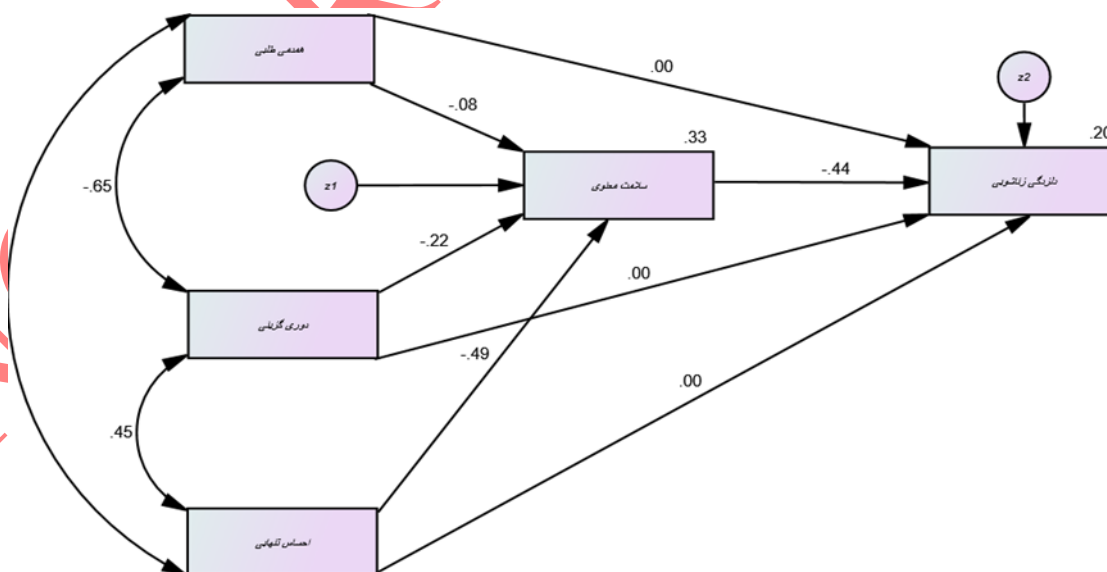
براساس جدول ۲، شاخص‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در محدوده مطلوب قرار دارد، بنابراین مفروضه نرمالیتی برقرار است و منعی برای استفاده از تحلیل مسیر برای آزمون مدل پژوهش نیست. برای نرمالیتی چند متغیری شاخص مردیا ۴/۶۸ توسط نرم افزار AMOS محاسبه شد که مقدار زیر ۵ پذیرفته شده است. برای بررسی داده‌های پرت،

جدول ۳) ماتریس همبستگی

متغیر	احساس تنهایی	بهبودی معنوی	همدم‌طلبی	دوری‌گزینی	دلزدگی زناشویی
احساس تنهایی	۱				
بهبودی معنوی	۰/۵۵۲**	۱			
همدم‌طلبی	۰/۴۳۹**	۰/۲۷۲**	۱		
دوری‌گزینی	۰/۴۴۶**	۰/۳۸۱**	۰/۶۴۷**	۱	
دلزدگی زناشویی	۰/۵۲۷**	۰/۴۴۳**	۰/۲۲۲**	۰/۳۷۵**	۱

زناشویی همراه است و بر عکس. برای سنجش اثرات غیرمستقیم کل همدم‌طلبی، دوری‌گزینی و احساس تنهایی بر دلزدگی زناشویی از طریق متغیر میانجی بهبودی معنوی، ابتدا مسیرهای مستقیم از سه متغیر برون‌زاد به دلزدگی زناشویی صفر شدند و تحلیل فقط اثرات غیرمستقیم همدم‌طلبی، دوری‌گزینی و احساس تنهایی بر دلزدگی زناشویی را از طریق بهبودی معنوی بررسی نمود که در شکل ۱ ارائه شده است. روش محاسبه اثرات غیرمستقیم، روش بوت استرپ بود.

براساس جدول ۳، ماتریس همبستگی نشان می‌دهد، همبستگی متغیرهای احساس تنهایی، بهبودی معنوی، همدم‌طلبی و دوری‌گزینی با دلزدگی زناشویی معنادار است. همبستگی متغیرهای احساس تنهایی و دوری‌گزینی با دلزدگی به ترتیب ۰/۵۲۷ و ۰/۳۷۵، مثبت و معنادار است؛ یعنی افزایش در احساس تنهایی و دوری‌گزینی با افزایش در دلزدگی زناشویی همراه است و برعکس. اما همبستگی متغیرهای بهبودی معنوی و همدم‌طلبی با دلزدگی زناشویی به ترتیب ۰/۴۴۳ و ۰/۲۲۲، منفی و معنادار است؛ به این معنا که افزایش در بهبودی معنوی و همدم‌طلبی با کاهش دلزدگی

شکل ۱) روابط ساختاری همدمی-طلبی-دوری‌گزینی و احساس تنهایی با دلزدگی زناشویی: اثرات غیرمستقیم

جهت برازش الگوی پیشنهادی، از الگویی معادلات ساختاری مبتنی بر روش کوواریانس نرم افزار AMOS نسخه ۲۴ استفاده شد و پارامترها به روش بیشینه درست‌نمایی (ML) برآورد شدند. با توجه به اینکه تعداد متغیرهای ماتریس واریانس-کوواریانس با تعداد پارامترهای برآورد شده برابر است و درجه

آزادی برابر با صفر می‌باشد، مدل پیشنهادی پژوهش اشباع شده است و از برازش کامل برخوردار است. جدول ۳ ضرایب مسیر مستقیم و غیرمستقیم مدل برازش شده پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴) ضرایب مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم مدل برازش شده پژوهش

معداری	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	ضریب استاندارد			
۰/۲۱۰	-۱/۲۵۴	۰/۳۷۸	-۰/۰۸۴	بهزیستی معنوی	<---	همدم‌طلبی
۰/۰۰۱	-۳/۲۰۶	۰/۳۸۷	-۰/۲۱۵	بهزیستی معنوی	<---	دوری‌گزینی
۰/۰۰۱	-۸/۶۵۱	۰/۰۶۰	-۰/۴۹۳	بهزیستی معنوی	<---	احساس تنهایی
۰/۰۰۳	-۲/۹۷۹	۰/۰۵۸	-۰/۱۸۰	دلزدگی زناشویی	<---	بهزیستی معنوی
۰/۰۳۱	۲/۱۵۴	۰/۳۶۱	۰/۱۴۴	دلزدگی زناشویی	<---	همدم‌طلبی
۰/۰۰۱	۳/۳۱۹	۰/۳۷۵	۰/۲۲۶	دلزدگی زناشویی	<---	دوری‌گزینی
۰/۰۰۱	۶/۰۷۹	۰/۰۶۴	۰/۳۹۰	دلزدگی زناشویی	<---	احساس تنهایی
۰/۲۱۱	کران پائین /۰۹۴	کران بالا -۰/۰۲۳	۰/۰۲۹	دلزدگی زناشویی	<---	همدم‌طلبی
۰/۰۰۳	۰/۱۶۳	۰/۰۴۰	۰/۰۳۲	دلزدگی زناشویی	بهزیستی معنوی	دوری‌گزینی
۰/۰۰۱	۰/۳۱۴	۰/۱۲۹	۰/۰۴۸	دلزدگی زناشویی	بهزیستی معنوی	احساس تنهایی

براساس جدول ۴، مسیر مستقیم دوری‌گزینی به بهزیستی معنوی (-۰/۲۱۵) منفی و معنادار است. مسیر مستقیم احساس تنهایی به بهزیستی معنوی (-۰/۴۹۳) منفی و معنادار است. مسیر مستقیم بهزیستی معنوی به دلزدگی زناشویی (-۰/۱۸۰) منفی و معنادار است. همچنین مسیر مستقیم همدم‌طلبی به دلزدگی زناشویی (۰/۱۴۴) مثبت و معنادار است. مسیر مستقیم دوری‌گزینی به دلزدگی زناشویی (۰/۲۲۶) و مسیر مستقیم احساس تنهایی به دلزدگی زناشویی (۰/۳۹۰) نیز مثبت و معنادار هستند. در مقابل، مسیر مستقیم همدم‌طلبی به بهزیستی معنوی معنادار نبود. اثر غیر مستقیم دوری‌گزینی به دلزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی (۰/۰۹۵) مثبت و معنادار است. همچنین اثر غیرمستقیم احساس تنهایی به دلزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی (۰/۲۱۸) مثبت و معنادار است؛ بنابراین می‌توان نقش میانجی این متغیرها را بررسی کرد. با این حال، مسیر غیرمستقیم همدم‌طلبی به دلزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی معنادار نبود؛ لذا نقش میانجی‌گری بهزیستی معنوی در این مورد رد می‌شود و صرفاً باید رابطه غیرمستقیم بین این دو متغیر را در مدل اثرات غیرمستقیم بررسی کرد. باید توجه داشت که رابطه‌ی میانجی

گری با رابطه‌ی غیرمستقیم متفاوت است. در حالت نقش میانجی، متغیر میانجی رابطه‌ی بین دو متغیر را توضیح می‌دهد و روشن می‌آورد چرا چنین رابطه‌ای وجود دارد. اما در رابطه‌ی غیرمستقیم صرفاً مشخص می‌شود که یک متغیر از طریق متغیر دیگر رابطه‌ی معناداری با متغیر وابسته دارد. در مدل میانجی مجذور همبستگی چندگانه برای بهزیستی معنوی $R^2 = ۰/۳۱۳$ و برای دلزدگی زناشویی $R^2 = ۰/۳۳۸$ است. در مدل اثرات غیرمستقیم، مقدار مجذور همبستگی چندگانه برای بهزیستی معنوی $R^2 = ۰/۳۳۱$ و برای دلزدگی زناشویی $R^2 = ۰/۱۹۶$ به دست آمد. با توجه به اینکه مقدار مجذور همبستگی چندگانه برای دلزدگی زناشویی در مدل اثرات غیرمستقیم $R^2 = ۰/۱۹۶$ به مراتب کمتر از مقدار آن در مدل میانجی ($R^2 = ۰/۳۳۸$) است، می‌توان نتیجه گرفت که مدل میانجی واریانس بیشتری از دلزدگی زناشویی را تبیین می‌کند؛ بنابراین، مدل میانجی پذیرفته شد.

بحث

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی ساختاری دلزدگی زناشویی بر اساس همدم‌طلبی-دوری‌گزینی، احساس تنهایی

با میانجی‌گری بهزیستی معنوی انجام شد. نتایج ارزیابی شاخص‌های برازش نشان داد که مدل نهایی پژوهش به صورت قابل‌قبولی با داده‌های جمع‌آوری شده برازش دارد. نتایج فوق با پژوهش‌های فیهیمی و تقوی (۱)، کوچیگیت (۲)، ریچاردسون و همکاران (۳)، حسنی پویا (۴)، و پرویزی (۵) همسو می‌باشد.

یافته‌ها نشان داد که مسیر مستقیم همدم‌طلبی به دزدگی زناشویی مثبت و معنادار است. این نتیجه با پژوهش‌های حسنی پویا و همکاران (۴)، ریچاردسون و همکاران (۳) و تیلر و همکاران (۱۲) همسو است. در تبیین یافته می‌توان به نظریه هترینگتون (۶) اشاره کرد. بر اساس این نظریه، در سبک همدم‌طلبی، هنگامی که یکی از طرفین خواستار برخورد و مواجهه با مسئله است، احتمال دارد طرف دیگر از مسئله را انکار کرده و از آن کناره‌گیری کند. بدین ترتیب در گذر زمان محرک‌های تنش‌زای درونی برای فرد همدم‌طلب بیش از حد شده و این محرک‌ها به وسیله نیازها و یا اهداف وی برآورده نمی‌گردد. ناتوانی در برقراری ارتباط مناسب و انتقال احساسات به همسر، همراه با سبک‌های مقابله‌ای ضعیف در مدیریت رویدادهای زندگی، موجب دزدگی در زوجین می‌شود. علاوه بر محرک‌های تنش‌زای درونی، زوج‌ها ممکن است با مجموعه‌ای از محرک‌های تنش‌زای بیرونی نیز مواجه شوند؛ از جمله مشکلات شغلی-اقتصادی (به ویژه در خانواده‌هایی که یکی از همسران نظامی بوده و مجبور به زندگی در شهرک‌های نظامی هستند) و مسائل مرتبط با خانواده‌ی گسترده. این عوامل نیز می‌توانند در روابط زوجین تأثیر گذاشته و به دزدگی زناشویی منجر شوند.

یافته‌ها همچنین نشان داد که مسیر مستقیم دوری‌گزینی به دزدگی زناشویی مثبت و معنادار است. این نتیجه با پژوهش‌های حسنی پویا و همکاران (۴)، ریچاردسون و همکاران (۳) و تیلر و همکاران (۱۲) همسو است. در تبیین یافته‌های این بخش از پژوهش می‌توان به نظریه دلبستگی بالبی و نظریه مراحل رشد روانی-اجتماعی اریکسون استناد کرد (۱۱). از دیدگاه بالبی، سبک‌های اولیه‌ی دلبستگی (ایمن، مضطرب، اجتنابی و مردد) با سبک‌های روابط عاشقانه‌ی افراد مرتبط هستند. سبک دلبستگی اجتنابی و دوری‌گزین با ترس از نزدیک شدن به دیگران (به‌ویژه همسر)، نوسانات هیجانی و حسادت همبستگی دارد. این افراد با تکیه بر خود و بی‌نیازی

از دیگران شناخته می‌شوند، آسیب‌پذیری را انکار کرده و ادعا می‌کنند که نیازی به روابط نزدیک ندارند و تمایل دارند از صمیمیت اجتناب کنند. همچنین نگرشی منفی نسبت به همسر داشته و توانایی اندکی در بخشش او نشان می‌دهند. بنابراین، زمانی که سبک دلبستگی زوجین ناایمن، اجتنابی و دوری‌گزین باشد، احتمال ابتلا به دزدگی زناشویی افزایش می‌یابد. علاوه بر این، نقص در مرحله‌ی ششم رشد روانی-اجتماعی اریکسون (صمیمیت در برابر انزوا) نیز موجب کناره‌گیری، دوری‌گزینی و در نهایت دزدگی زناشویی می‌شود (۱۱).

یافته دیگر پژوهش نشان داد که مسیر مستقیم احساس تنهایی به دزدگی زناشویی مثبت و معنادار است. این نتیجه با پژوهش‌های اکسی و همکاران (۱۷) و نومانوویچ و همکاران (۲۰) همسو است. در تبیین یافته‌ها، بر اساس نظریه‌های انسان‌گرایان می‌توان به دیدگاه راجرز اشاره کرد. از نظر راجرز، آسیب‌شناسی روانی به سه عامل بستگی دارد: ۱. انحراف در تمایل به خودشکوفائی ۲. فاصله زیاد بین خویشتن واقعی و آرمانی ۳. عدم همخوانی بین خویشتن و تجربه‌های فرد. بنابراین، چنانچه فرد در زندگی زناشویی به مرحله خود شکوفایی نرسد و به فردی تبدیل شود که همسرش می‌خواهد و یا برخلاف آنچه تمایل دارد عمل کند، همین امر می‌تواند پایه و اساس آسیب‌روانی، احساس تنهایی، خستگی جسمی، عاطفی و روانی و در نهایت دزدگی زناشویی باشد. همچنین اگر فاصله‌ی زیادی میان خویشتن واقعی (واقعیت‌هایی که وجود دارد و فرد به آن رسیده) و خویشتن آرمانی (اهداف، آرزوها و خواسته‌هایی که فرد آرزو دارد به آن‌ها دسترسی پیدا کند) وجود داشته باشد و فرد با تلاش‌های فراوان نتواند به خویشتن آرمانی دست یابد، دچار کشمکش، تعارض، نارضایتی و نهایتاً دزدگی از همسر خواهد شد. افزون بر این، عدم همخوانی بین ادراک خویشتن و تجربه‌های واقعی زندگی می‌تواند تعارض‌هایی را در سامانه‌ی روانشناختی فرد آشکار سازد (۲۶). نتیجه‌ی این تعارض‌ها بروز اضطراب، ناسازگاری در روابط بین‌فردی و در نهایت دزدگی از زندگی مشترک است. نتایج پژوهش نشان داد که مسیر مستقیم بهزیستی معنوی به دزدگی زناشویی منفی و معنادار است. این یافته با نتایج پژوهش‌های پارنهام (۲۲)، بیکر (۲۹)، سیبولد و هیل (۳۰)، پرگامنت و مهنی (۳۲) و پالوتزیان و الیسون (۴۳) هم راستا

است. مطالعات نشان داده‌اند که معنویت می‌تواند موجب بهبود کیفیت زندگی زناشویی شده و از بسیاری از اختلالات روانی پیشگیری کند. بهزیستی معنوی دامنه‌ای از رضایت زندگی، عواطف مثبت و فقدان هیجانات منفی - که از مؤلفه‌های اصلی رضایت زناشویی به شمار می‌رود - را در بر می‌گیرد. نظریه پردازان وجودی بر این باورند که زندگی چهار بعد جسمانی، اجتماعی، فردی و معنوی دارد. بعد اجتماعی به حضور دیگران و ضرورت کنار آمدن با آن‌ها مربوط می‌شود. افراد برای تأمین نیازهای فردی، جسمانی و معنوی خود به دیگران وابسته‌اند و اغلب در غیاب آنان احساس فقدان و تنهایی می‌کنند. تعارض‌های پویا در این بعد معمولاً در قالب پذیرش در برابر طرد یا تعلق در برابر تنهایی بروز می‌یابد (۴۲). بنابراین با افزایش احساس پذیرش و تعلق در زندگی زناشویی و ارتقای بهزیستی معنوی، می‌توان انتظار داشت که دزدگی زناشویی کاهش یابد.

یافته دیگر پژوهش نشان داد که اثر غیر مستقیم دوری‌گزینی به دزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی مثبت و معنادار است. گرچه تاکنون پژوهشی به بررسی نقش میانجی‌گری بهزیستی معنوی در رابطه با دوری‌گزینی به دزدگی زناشویی نپرداخته است، اما این یافته تا حدودی همسو با یافته‌های پژوهش‌های پالوتزین و الیسون (۴۳) و ون دورزن و تانتام (۳۳) است. در تبیین این یافته می‌توان به نظریه‌های انسان‌گرایی و هستی‌گرایی استناد کرد. در نظریه انسان‌گرایی راجرز به مفهوم "خود اجتماعی" یا "خودم آنطور که دیگران من را می‌بینند" اشاره شده است. ساختمان خویشتن در نتیجه‌ی تعامل با محیط، به ویژه تعامل سنجیده با دیگران و افراد مهم زندگی مانند همسر، شکل می‌گیرد. خویشتن در بستر اجتماعی و از طریق ارتباط پویا با سایر افراد ساخته می‌شود دستیابی به سازگاری و رضایت از زندگی خارج از این بافت امکان‌پذیر نیست (۲۶). در افراد با سبک دوری‌گزین، مفهوم «خود اجتماعی» به‌خوبی در بستر اجتماعی شکل نگرفته و همین امر منجر به ناسازگاری در روابط و بروز دزدگی زناشویی می‌شود. در این میان، بهزیستی معنوی نقش مهمی در بازآزمایی تناقضات موجود در خویشتن و هدایت آن به‌سوی سازگاری درونی و بیرونی ایفا می‌کند (۳۲). از دیدگاه هستی‌گرایی نیز توجه و حضور در بعد اجتماعی، تقویت روابط اجتماعی اصیل، افزایش مسئولیت‌پذیری در برابر دیگران و

برانگیختن خودآگاهی اجتماعی، زمینه‌ساز کاهش انزوا، دوری‌گزینی (۲۱) و دزدگی در روابط - به ویژه روابط زناشویی - می‌شود و در عین حال سطح سازگاری و رضایت از زندگی زناشویی را افزایش می‌دهد (۳۰). این امر به‌ویژه در میان خانواده‌هایی که در شهرک‌های نظامی ساکن هستند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

یافته‌ها همچنین نشان داد که اثر غیرمستقیم احساس تنهایی به دزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی نیز مثبت و معنادار است. هرچند تاکنون پژوهشی به‌طور مستقیم به بررسی نقش میانجی‌گری بهزیستی معنوی در رابطه با احساس تنهایی به دزدگی زناشویی نپرداخته است، اما این یافته می‌تواند همسو با نتایج پژوهش‌های بیان‌فر (۱۹)، پناهی و همکاران (۲۵)، مولر (۲۳) و اردوغان و کوچ (۲۱) در نظر گرفته شود. در تبیین این یافته می‌توان به دیدگاه یالوم در چارچوب نظریه‌ی هستی‌گرایی اشاره کرد (۳۳). از نظر یالوم چهار دله‌ی نهایی انسان عبارتند از: مرگ، آزادی، تنهایی و بی‌معنایی. مواجهه‌ی افراد با هر یک از این واقعیت‌های زندگی، محتوای تعارض‌های پویای وجودی را شکل می‌دهد و اضطراب به عنوان نتیجه‌ای طبیعی از تعارض میان نیروها، ترس‌ها و انگیزه‌ها بروز می‌یابد. زمانی که در زوجین نگرانی‌های روزمره، اضطراب و احساس تنهایی افزایش یابد، احساس نارضایتی و دزدگی از زندگی زناشویی نیز شدت پیدا می‌کند. در مقابل، با افزایش خودآگاهی، کنارزدن نگرانی‌های روزمره، مواجهه‌ی مستقیم با واقعیت‌های وجودی و ارتقای بهزیستی معنوی، می‌توان احساس تنهایی را کاهش داد، رضایت زناشویی را تقویت کرد و از بروز دزدگی زناشویی پیشگیری نمود (۲۷).

یافته دیگر پژوهش نشان داد که اثر مستقیم همدم‌طلبی به بهزیستی معنوی و اثر غیرمستقیم همدم‌طلبی به دزدگی زناشویی از طریق بهزیستی معنوی معنادار نیست؛ بنابراین نقش میانجی‌گری بهزیستی معنوی در این رابطه تأیید نشد. تاکنون پژوهشی، چه در ایران و چه در سایر کشورها، به‌طور خاص به بررسی رابطه‌ی همدم‌طلبی و بهزیستی معنوی نپرداخته است؛ از این رو نمی‌توان یافته‌ی حاضر را با نتایج مطالعات پیشین مقایسه کرد. با این حال، در برخی پژوهش‌های مشابه مانند توکلی (۲۴) گزارش شده است که سبک دلبستگی ایمن با بهزیستی معنوی رابطه‌ی مثبت و

سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با آن رابطه‌ی منفی دارند. این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی ندارد. البته باید توجه داشت که مؤلفه‌های ابزار سنجش همدم‌طلبی با مؤلفه‌های ابزارهای سنجش سبک دلبستگی متفاوت هستند؛ بنابراین نمی‌توان به‌طور کامل به نتایج مطالعات دیگر استناد کرد. در تبیین احتمالی معنادار نبودن مسیر مستقیم و غیرمستقیم همدم‌طلبی و بهزیستی معنوی می‌توان به ویژگی‌های جامعه‌ی آماری و نمونه‌ی پژوهش، نوع ابزارهای اندازه‌گیری، خطاهای احتمالی روش‌های آماری و همچنین ماهیت فرم‌های خودگزارش دهی اشاره کرد. از آنجا که داده‌ها بر اساس گزارش ذهنی افراد گردآوری شده است، امکان فاصله گرفتن از واقعیت وجود دارد. افزون بر این، ممکن است معنادار نبودن این روابط ناشی از نحوه‌ی سنجش یا مفهوم‌سازی ساختاری متغیرهای همدم‌طلبی و بهزیستی معنوی باشد. بسته به اینکه هر پژوهش چه ابعادی از بهزیستی معنوی یا الگوهای ارتباطی زوجین را مورد سنجش قرار داده باشد، نتایج متفاوتی قابل انتظار است. با این حال باید در نظر داشت که عامل بهزیستی معنوی همراه با سطوح مختلف عامل‌های دیگر مورد سنجش در این پژوهش می‌تواند منجر به کاهش دلزدگی زناشویی در زوجین شود. در تبیین یافته عدم قدرت نقش واسطه‌گری بهزیستی معنوی در پژوهش حاضر می‌توان به وجود تعدیل‌کننده‌های این ارتباط اشاره کرد. یکی از دلایل احتمالی عدم تأیید نقش واسطه‌ای بهزیستی معنوی در پژوهش حاضر می‌تواند وجود تعدیل‌کننده‌های متعدد باشد؛ عواملی همچون ماهیت زندگی در خانواده‌های نظامی، فرهنگ نظامیان، شرایط جغرافیایی و سکونت در شهرک‌های نظامی که ممکن است اهمیت ابعاد خاصی از همدم‌طلبی و بهزیستی معنوی را تغییر دهند. بنابراین، بررسی دقیق‌تر مفهوم‌سازی ساختاری و دامنه‌ی مؤلفه‌های بهزیستی معنوی ضروری به نظر می‌رسد. این تبیین‌ها احتمالی هستند و پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرند.

مطالعه حاضر با محدودیت روش نمونه‌گیری و انتخاب خانواده‌های نظامیان ساکن در شهرک‌های نظامی شهر سمنان مواجه بود؛ بنابراین کاربرد بین‌فرهنگی یافته‌ها با احتیاط باید صورت گیرد. همچنین روابط ساختاری متغیرها از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری بررسی شد. روش‌های غیرآزمایشی با

محدودیت‌هایی همراه‌اند، از جمله عدم کنترل برخی متغیرهای مداخله‌گر مانند وضعیت اقتصادی-اجتماعی، سطح تمایز یافتگی، اعتیاد به شبکه‌های مجازی و مشکلات جنسی، که می‌توانند بر دلزدگی زناشویی اثرگذار باشند. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده داده‌ها از گروه‌های متنوع‌تری گردآوری شود و سایر عوامل اثرگذار بر دلزدگی زناشویی نیز مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به نقش مهم الگوهای ارتباطی سالم و سازنده در پیشگیری از دلزدگی زناشویی، توصیه می‌شود در مشاوره‌های پیش از ازدواج، سبک‌های دلبستگی و الگوهای ارتباطی هر یک از زوجین سنجیده و با یکدیگر مقایسه شود تا از این طریق امکان پیش‌بینی نارضایتی و دلزدگی از زندگی مشترک فراهم گردد. از آنجا که مسیر مستقیم و غیرمستقیم همدم‌طلبی و بهزیستی معنوی معنادار نشد، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از ابزارهای اندازه‌گیری متفاوتی برای این دو سازه استفاده شود تا بر صحت و اعتبار نتایج افزوده گردد. همچنین، با توجه به نقش میانجی‌گری بهزیستی معنوی در پیش‌بینی دلزدگی زناشویی، ضروری است این سازه در میان زوجین تقویت شود. ارتقای بهزیستی معنوی می‌تواند به افزایش اعتماد به نفس، امید به زندگی، احساس امنیت، خوش‌بینی، تعامل مثبت با محیط و دیگران در بعد روانی-اجتماعی، و نیز ارتباط عمیق‌تر با خداوند و تقویت باورهای مذهبی در بعد معنوی منجر شود. در نهایت، این امر می‌تواند کاهش احساس تنهایی، دوری‌گزینی، همدم‌طلبی افراطی و وابستگی بیمارگونه به همسر و در نتیجه کاهش دلزدگی زناشویی را به دنبال داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی: این مقاله برگرفته شده از داده‌های پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده دوم مقاله در رشته روانشناسی در دانشگاه پیام‌نور است. ملاحظات اخلاقی شامل اخذ مجوزهای لازم برای انجام پژوهش، رضایت آگاهانه افراد، توضیح اهداف پژوهش در ابتدای پرسشنامه‌ها و اطمینان دادن به شرکت‌کنندگان در مورد محرمانه ماندن اطلاعات شخصی بود.

نقش نویسندگان: نویسنده اول: تدوین عنوان، نگارش مقاله و نظارت بر اجرای طرح نویسنده دوم: جمع‌آوری داده‌ها و ویرایش نگارشی مقاله.

تشکر و قدردانی: از همه مردان و زنان نظامی و همسرانشان که در پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی به

<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2015424>

11. Feist GJ, Feist, Roberts, T-A, Feist, J.. Theories of Personality. McGraw-Hill Edition: 10.2021. <https://ravanamooz.ir/wp-content/uploads>
12. Taylor NC, Seedall RB, Robinson WD, Bradford K. The systemic interaction of attachment on psychophysiological arousal in couple conflict. Journal of marital and family therapy. 2018;44(1):46–60. <https://doi.org/10.1111/jmft.12239>
13. Watson M. Attachment Theory. Oxford Scholarship Online 2018. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190867263.003.0002>
14. Nasirzade Z, Razai A, Mohamadifar M. The Effectiveness of Resiliency Education to Reduce the Loneliness and Anxiety of High School Girl Students. Journal of Clinical Psychology, 2018; 10(2): 29-40. <https://doi.org/10.22075/jcp.2018.13949.1359>
15. Boss, L. Kang, D-H. & Sandy Branson, S. Loneliness and cognitive function in the older adult: A systematic review. International Psychogeriatrics 27(04):1-13. 2015. <https://doi.org/10.1017/S1041610214002749>
16. Koffler Y. Predictors of Loneliness. University of London: University College London (United Kingdom); 2021. <https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10121897>
17. Xi YT, Soon AT, & Seow LO. Loneliness and relationship satisfaction among married couples during the COVID-19 pandemic: relationship efficacy as a moderator. Journal of Kemanusiaan. 2023; 21(1):16-21. <https://doi.org/10.11113/jur.kemanusiaan.v21n1.436>
18. Zur HB, Michael K. Loneliness, Coping and Wellbeing Following Marital Loss and Separation: An Empirical Study. The Correlates of Loneliness: Bentham Science Publishers; 2016. p. 184–214. <https://doi.org/10.2174/9781681080703116010011>
19. Bayanfar F. The Effectiveness of Online Teaching of Existential Consciousness Group Therapy on Loneliness, Fatigue Impact, and Lifestyle in Home Quarantine in Hemodialysis Patients. Iranian Journal of Health Psychology. 2021;4(1):63–78. <https://doi.org/10.30473/ijohp.2021.59385.1193>
20. Numanović AŠ, Smailović SĆ, Mladenović ŽJ, Murić NR. Social loneliness, emotional loneliness and loneliness in love as predictors of life satisfaction in adolescents. Зборник радова Филозофског факултета у Приштини. 2023;53(3). <https://doi.org/10.5937/zrffp53-43458>
21. Erdoğan TK, Koç Z. Loneliness, death perception, and spiritual well-being in adult oncology patients. Cancer Nursing. 2021;44(6):E503–E12. <https://doi.org/10.1097/ncc.0000000000000930>
22. Parnham A. Wholistic well-being and happiness: psychosocial-spiritual perspectives. Social Determinants of Health: Policy Press; 2017. p. 29–40. <https://doi.org/10.51952/9781447336860.ch003>

عمل می‌آید. این مقاله هیچ‌گونه حمایت مالی از سوی سازمان‌ها یا نهادهای خصوصی دریافت نکرده است و بنا به اظهار نویسندگان، هیچ تعارض منافع مرتبط با این پژوهش وجود ندارد.

منابع

1. Fahimi, M., & Taghvaei, D. Predicting marital adjustment based on marital justice and marital burnout. Journal of Assessment and Research in Applied Counseling. 2022;4(1), 11. <https://doi.org/10.61838/kman.jarac.4.1.1>
2. Koçyiğit M, Uzun M. Couple burnout and marital satisfaction: Serial mediation by mindfulness and emotion regulation. The American Journal of Family Therapy. 2024;52(5):575–93. <https://doi.org/10.1080/01926187.2024.2322461>
3. Richardson CA, Smith, J. L., & Johnson, M. K. The impact of attachment styles on marital dissatisfaction. Journal of Relationship Studies. 2018;12(3):215–30. <https://doi.org/10.19148/ijhbs.413233>
4. Hasani Pouya F, Sobhi Gharamaleki, N., & Mirzahassemi, H. The Structural Model for Predicting Marital Burnout Based on Attachment Styles with the Mediating Role of Marital Self-Regulation and Marital Intimacy in Married Individuals. Applied Family Therapy Journal. 2025;6(1):29–36. <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.6.1.4>
5. Parvizi M, Askari, M., & Yousefi, E.. Comparison of the Effectiveness of Cognitive-Behavioral Therapy and Metaphor Therapy on Marital Burnout in Women with Marital Conflicts. Applied Family Therapy Journal. 2025;6(1):148–156. <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.6.1.14>
6. Hetherington EM. Marriage and divorce American style. American Prospect. 2002 Mar;13(7):62-3. <http://prospect.org/article/marriage-and-divorce-american-style>
7. Roshannejhad N., Bayanfar F, Talepasand S. Predicting Marital Adjustment among Young Couples based on Personality Traits, Differentiation of Self and Psychological Hardiness. Journal of Clinical Psychology, 2019; 11(1): 93-107. <https://doi.org/10.22075/jcp.2019.17207.1632>
8. Shirani Nazhvani M, Khayatan F, Farhadi H. The Effectiveness of Resilient Dialectical Behavior Therapy and Dialectical Behavior Therapy on Coping Strategies and Resilience in Women Experiencing Marital Burnout. Women's Health Bulletin. 2025;12(1):10. <https://doi.org/10.30476/whb.2024.103918.1312>
9. Lisboa-Lima M, Nguyen TM, Hasse I, Crespo C. Family Rituals and Quality of Life: The Mediating Role of Parental Burnout. Journal of Marital and Family Therapy. 2025;51(2):e70005. <https://doi.org/10.1111/jmft.70005>
10. Sanai Zakar B. Family and Marriage MScales. Tehran: Besat. 2017. [Persian]

interventions: Taylor & Francis; 2024.
<https://doi.org/10.4324/9781003438229>

36. Ellingsen R, Mogil, C., & Lester, P. The Experience of Families Separated by Military Deployment. in Oxford Scholarship Online. 2018.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780190265076.003.0010>

37. McLeland, K.C, Sutton, G.W. & Schumm, W.R. (2008). Marital satisfaction before and after deployments associated with the Global War on Terror. National Library of Medicine. 103(3):836-44.
<https://doi.org/10.2466/pr0.103.3.836-844>.

38. Kline RB. Principles and Practice of Structural Equation Modeling. The Guilford Press (Edition: 5) 2023.

<https://doi.org/10.1080/10705511.2012.687667>

39. Pines A. Couple Burnout. New York: Routledge; 2013. <https://doi.org/10.4324/9781315022291>

40. Narimani M., Pouresmali A., Mikaeili N., Hajloo N. The mediating role of Couple communication patterns in the relationship between Enduring vulnerabilities and marital burnout in the divorce-seeking couples. Iranian Journal of Family Psychology, 2021; 2(2): 51-66. [persian]
https://www.ijfpjournal.ir/article_245485.html?lang=fa

41. Russell DW. UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. Journal of personality assessment. 1996;66(1):20-40.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6601_2

42. Bahirayi H, Delavar, A., & Ahadi, h. Standardization of UCLA Loneliness Scale (version 3) on Students Attending Universities in Tehran. Thoughts and Behavior in Clinical Psychology. 2006;1:6-18. [persian]
<http://psychologicalscience.ir/article-1-2272-fa.html>

43. Paloutzian RF, & Ellison CW. Loneliness, spiritual well-being and the quality of life. Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy. 1982;1(1):224-37.
<https://doi.org/10.1037/t00534-000>

44. Dehshiri GR, Najafi, M. Sohrabi, F., Taraghijah, S. (2014). Development and Validation of the Spiritual Well-being Questionnaire among University students. Psychological Studies. 2014;9(4):73-98. [Persian] <https://doi.org/10.22051/psy.2014.1759>

23. Mueller, JR. Spiritual well-being, faith, hope, anxiety and loneliness in oncology patients: A descriptive correlational study. 2015.
<https://doi.org/10.1002/pmj.2>

24. Tavakoli M. Determining the relationship between attachment styles and spiritual well-being among employees of the Education Department of Bandargaz County. Psychological and Educational Sciences Studies. 2012;8(4):403-10. [Persian]
<https://doi.org/10.30491/JSH.2.1.58>

25. Panahi Ghashe Tuti Z, Khosravi Z, Farah Bijari A. Relationship Between loneliness and Nomophobia with the Intermediating Role of Spiritual Well-Being among Students of Alzahra University. Journal of Psychological Studies. 2019;14(4):73-90. [Persian]
<https://doi.org/10.22051/psy.2019.19809.1623>

26. Woodward L., & Carl Rogers. The Wiley Encyclopedia of personality and individual differences: Models and theories. 2020:95-9.
<https://doi.org/10.1002/9781119547143.ch17>

27. Shariatmadar, A. Existential Consciousness In Group Therapy. Tehran: Danjeh. 2014. [Persian]
<https://www.iranketab.ir/book/108648-existential-consciousness-in-group-therapy>

28. Bufford RK, Paloutzian RF. Spiritual Well-Being Scale (SWBS): Measuring spiritual well-being in international contexts. International Handbook of Behavioral Health Assessment: Springer; 2023. p. 1-31. https://doi.org/10.1007/978-3-030-89738-3_36-1

29. Baker AM. Marital stability and spiritual growth: A phenomenological study on Christian premarital counseling. Doctoral Dissertations and Projects. 2019.
<https://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3087&context=doctoral>

30. Seybold KS, & Hill, P. C.. The role of spiritual well-being in coping with life stressors. Psychology of Religion and Spirituality. 2024;16(2):191-202.
<https://doi.org/10.1111/1467-8721.00106>

31. AU - Kyung-Hyun S. Religious Orientation, Fundamentalism, Spiritual Well-being, and Subjective Well-being among Religious People. Korean Journal of Health Psychology. 2012;17(4):1086-67.
<https://doi.org/10.17315/kjhp.2012.17.4.017>

32. Pargament KI, & Mahoney A. Spirituality and well-being: An integrative approach. American Psychologist. 2022;77(5):578-46.
<https://doi.org/10.1037/14046-001>

33. Van Deurzen, E., & Tantam, D. Clarifying and Furthering Existential Psychotherapy: Theories, Methods, and Practices. 2016: 145-156.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-31086-2_11

34. Sadeghi A, Khedmati Z, Yousefi A. The effect of job orientation and job stress on marital adjustment among Guilan office of education staff. Sociology mind. 2018;8(2):83-94.
<https://doi.org/10.4236/sm.2018.82006>

35. Canfield J. Resilience and military families: Case vignettes, self-assessment tools, and evidence-based